

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

NACIONALNA
EKOLOŠKA
ASOCIJACIJA

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

**Градоначелнику Ваљева, Градском већу града Ваљева, Скупштини града Ваљева,
Градској управи у Ваљеву**

Град Ваљево, Карађорђева 64

**Министарству заштите животне средине, Сектору за управљање животном
средином, Сектор за заштиту природе, ваздуха и озонског омотача**

Град Београд, Булевар Михајла Пупина 2

Датум: 22.04.2024

Предмет: Грађанске препоруке за унапређење Програма заштите ваздуха 2030 за град Ваљево

Поштовани,

Организација иРеволуција у партнерству са Националном еколошком асоцијацијом (НЕА) у периоду од 01. септембра 2023. године до краја априла 2024. године спроводи пројекат „Унапређење Програма заштите ваздуха 2030 за град Ваљево“ у оквиру ког је израђена анализа примене поменуте националне политике са фокусом на град Ваљево. Иако се суочавамо са вишегодишњим недостацима у вези са усвајањем а самим тим имплементацијом Плана квалитета ваздуха у Ваљеву (ПКВ), наше препоруке се пре свега ослањају на тренутну ситуацију у којој град Ваљево нема усвојен најважнији инструмент за смањење аерозагађења (ПКВ), на који је ваша институција дала сагласност. Са тим у вези, препоруке се не могу тумачити као дефинитивне, већ настају као резултат мониторинга јавних политика заштите ваздуха у Ваљеву у периоду трајања пројекта и анализирања последње верзије Нацрта Плана квалитета ваздуха 2023-2028.

- 1. Изменити и допунити последњу верзију нацрта Плана квалитета ваздуха 2023-2028** у складу са коментарима које су доставиле организације цивилног друштва, као и независни експерти. Након ревизије свих коментара Министарству животне средине препоручујемо да усвоји План квалитета ваздуха, с обзиром да је ова обавеза ГУ Ваљева истекла 2021. године, када је организација иРеволуција иницирала доношење ПКВа ГУ Ваљева.
- 2. Усагласити реалну процену замене Топлотних пумпи** са уређајима на дрва који испуњавају захтеве Директиве о еко дизајну и према томе одредити средства за набавку и инсталацију топлотних пумпи, јер процена за 2024. годину износи да ће бити замењено укупно 279. На јавним позивима који се тичу аерозагађења, односно енергетске санације домаћинстава и стамбених јединица укупно од Јавног позива у 2024. години, пријављено је мање од 10 корисника, а иРеволуција је методом пропитивања потенцијалних корисника утврдила да је дошло до одустајања током пријаве на исти позив. Разлог лежи у томе што су понуде које је ГУ Ваљева са

Volonterski servis Srbije

AMCHAM SERBIA
A LEADER IN CHANGE

својим подизвођачима обезбедила, превисоке за стандард просечног становника Ваљева. Замену је у сопственој режији са неким другим подизвођачем могуће извршити по нижој цени.

ОЧЕКИВАНО УВОЂЕЊЕ НОВИХ УРЕЂАЈА КОЈИ ИСПУЊАВАЈУ ЗАХТЕВЕ ДИРЕКТИВЕ О ЕКО - ДИЗАЈНУ

Детаљи о Ваљеву (збирно)							
Уређаји на дрва који испуњавају захтеве Директиве о еко - дизајну (пелети)	279	1384	3111	4787	6413	7988	9514
Топлотне пумпе	279	1384	3111	4787	6413	7988	9514

страна 289, Програм заштите ваздуха 2030

- 3. За извршење посебног циља 1:** *“Смањење емисија SO₂ за 92% и суспендованих честица PM_{2.5} за 58,3% из сектора енергетике (укључујући саобраћај и индивидуална ложишта) 2030. године у поређењу са 2015. годином”.*

С обзиром на то да се ваљевска топлана налази у зони средње густине насељености становања, неопходно је вршити редован мониторинг квалитета ваздуха како би се установио стваран утицај на животну средину, са приоритетом мерења у зимском периоду, до једном месечно. Неопходно је узети у обзир истраживање утицаја метеролошких параметара како би се унепредиле еколошке перформансе ове јавне установе. За извршење Посебног циља 1 очекује се долазак природног гаса у 2024. години, што не сме представљати препреку за контролна мерења емисија из горионика на мазут, односно природни гас. При узорковању, мерењу и анализи емисије, користити стандардне процедуре и методе које су у складу са правном регулативом и постојећим Законом о заштити ваздуха, односно новим који у међувремену буде донешен;

- 4. Назив мере/политике:** **Спровођење најмање Euro стандарда за половна увезена возила: Euro 5/V од 1. јануара 2024. и Euro 6/VI од 1. јануара 2025. године.** Ова мера није започета 1. јануара 2024. године, односно 1. јануара 2025. неће отпочети имплементација мера за возила Euro 6/VI и са тим у вези грађани Ваљева али и други издвојени градови који су препознати као приоритетни Програмом заштите ваздуха 2030, Београд, Ниш, Крагујевац и Ужице, треба да остваре предност у учешћу већом субвенцијом у односу на друге градове који ће једнако партиципирати на истим позивима. Град Ваљево је током 2023. године бележио просечно умањену зараду за 10.934 рсд у односу на Републички просек, у 2024. тај износ је увећан на 11.807 рсд;
- 5. Неопходно је извршити ревизију Плана инспекцијског надзора у ком ће бити уписан ХК Крушик. У 2024.**

години ХК Крушик није препознат као загађивач нити се налази у Плану инспекцијског надзора, иако је познато да је ХК Крушик прекомерно емитовао загађујуће материје у периоду од 2018-2022. године те је и кажњен током јуна 2023.године.

6. **Неопходно је извршити допуну Плана инспекцијског надзора** са следећим компанијама које послују на територији Ваљева:
 - a. Немачка компанија “Hansgrohe”;
 - b. Немачка компанија “Bizerba”;
 - c. Нову фабрику “Ваљево 3” која припада кинеској групацији “Gorenje” словеначког брэнда.
7. **Израдити катастар индивидуалних ложишта за град Ваљево.** За време израде Плана квалитета ваздуха 2023-2028 представљен је број индивидуалних ложишта који износи око 10.000. Попис из 2022. године нема јасан показатељ о ком броју индивидуалних ложишта се ради, као и врсти енергента који становници користе. Са тим у вези, препорука се односи на израду катастра индивидуалних ложишта по примеру града Пирота јер је град Ваљево већ партнер USAIDa на истом програму “Боља енергија за све” којим ће се мапирати реални извори загађења на локалном нивоу и пружити основ за стратешко и дугорочно решавање овог проблема.
8. **Унапредити мониторинг квалитета ваздуха у Ваљевоу** по препорукама које је иРеволуција доставила ГУ Ваљева 13. октобра 2022 године. Препоруке су доступне на веб страници организације иРеволуција и видљиве на линку - <https://irevolucija.net/wp-content/uploads/2022/10/Preporuke-za-unapredjenje-monitoringa-kvaliteta-vazduha.pdf>
9. Израдити и објавити **ажуран Локални регистар извора загађења** како би подаци били коришћени при изради Плана квалитета ваздуха 2023-2028, док се ПКВ још увек налази у нацрту, односно нема одобрење од ресорног Министарства;
10. За **примену Плана квалитета ваздуха** нацрт верзија 2023-2028:
 - a. У новој верзији објавити списак мера које су биле донете у претходном Плану квалитета ваздуха и проценат остварења
 - b. Посебно издвојити мере које су спроведене у процентима мањим од 30% и разлоге неиспуњавања мера;
 - v. Обезбедити ажурну статистику надлежних медицинских институција о новооболелим, различитих категорија становништва које се директно везују за утицај аерозагађења на здравље, са фокусом на децу;
11. С обзиром да је компанија **ХК Крушик највећи појединачни узрочник високих концентрација полутаната**, а пре свега суспендованих честица неопходно је на нивоу одговорности компаније, владе Републике Србије и Министарства одбране постићи договор о хитној промени енергента која ће резултирати закључком Владе. Неопходно је дефинисати мере и рокове за фазну реализацију.

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

REVOLUCIJA

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

12. За све прописане мере у ПКВ **дефинисати индикаторе за проверу степена реализације и њихове успешности** и то искључиво у квантитативном смислу (број дана са прекорачењима и средње годишње вредности) са посебним акцентом на ефикасност мера у зимској половини године)
- у рад контролног органа/тела/комисије за паћење остварења ПКВ укључити представнике организација цивилног друштва/удружења грађана која прате тему квалитета ваздухареултати индикатора, односно праћење реализације мера из ПКВ на кварталном нивоу морају бити доступни јавности у форми извештаја;
 - дефинисати у сарадњи са осталим органима (сектор за ванредне ситуације МУП а, ГЗЈЗ Ваљево, сви медији..) начин обавештавања/узбуњивања грађана у ситуацијама појаве изразито опасног нивоа аерозагађења-везано за краткорочне акционе планове.

